

Megjelenik minden csütörtökön sok féle képpel ellátva. **Előfizetési ár:** Egész évre 6 frt; félévre 3 frt; negyedévre 1.50 kr. Előfizetheti minden postahivatal és könyvárussal.

Hirdetések díja: 4 hasábos petit sor 9 uj kr. **Szoroskötől szállás:** mézáros utca 2. szám, 2-dik emelet. **Kiadó hivatal:** barátok tere 7. szám.

J u a r e z .

Julius 24-én jelentette egy tengeralatti távirat Amerikából, hogy a mexikói köztársaság elnöke, Don Benito Juarez meghalt gutaütésben.

Ez az ember nemcsak arról nevezetes, hogy agyonlövötte Miksa császárt, vagy hogy III. Napoleon trónját ő rázta meg először. Ez ember hazája szabadságharcainak egyik legkiválóbb alakja; béke napjaiban eszes és önzetlen fia, s általában a jelenkor egyik legnevezetesebb és tiszteletreméltó szereplője, ki egy folytonosan nyugtalan, folytonosan háborgatott országban nemcsak hazafiai önzetlenséggel, de férfias erélyvel, rendületlen kitartással és mély belátással állt mindig a legelső helyen. Nagy ritkaság ily alak és jellem Mexikóban, melynek népét a 300 éves spanyol iga nyomta, s európai kalandorok megmetyeltyezték. Juarez mégis fön tudta magát tartani ez országban, pedig voltak merész és veszedelmes vetélytársai is, minő a vén összeesküvő Santana, Miramon és Miksa császár. Mig erős volt, ha veszélyekkel kellett szembezállni, épp oly munkássággal működött hazája belgazgatásán, alkotva szabadelvű törvényeket, megtörve a papság és katonaság kiváltságait, s a népvédelést is hatalmasan elősegítve.

Pedig csak egyszerű indus volt, a szó szoros értelmében a nép fia, ki a kunyhóból emelkedett ki, minden pártfogó nélkül, saját erejéből, s lett hazájának valódi büszkesége s az önzetlen hazafiak egyik példányképe. Úgy tetszik, hogy az idegen beavatkozásokkal egészen megrontott arisztokrácia (melynek nagy része bevándorolt), a mindig eselészövényeskedő egyháziak és a saját hatalma után törő katonai kaszt versengése és hazafiatlansága közt esakis a nép sorából lehetett valaki hivatalba (távol ama sok önzéstől), hogy mind ezek fölött hazája érdekeinek szolgáljon.

Juarez Mexikó délnyugati részén Oaxaca-államban, a Zapatecos indián törzsből született. Nem olyan nagy esemény volt, hogy pontosan följegyezték volna az évszámot, s egyik 1802-re, másik későbbre teszi születési évét. A helyet azonban ma már Juareznek hívják, és virágzó város. Épp abban

az időben vívtak harcot a mexikóiak a spanyol iga lerázásáért, s valóban meg is szabadultak attól, miután három századon át viseltek volna. Juarez gyermekkorában pástorkodott, de már tizenkettedik évében egy bucsu alkalmával várost látván, azt annyira megkedvelte, hogy a szülői kunyhóból megszökött; szerencsére Oaxacában egy jómódu kereskedőhöz jutott, ki jóakarattal segítette. Itt kezdett tanulni, s fölismerve a könyvek értékét, a műveltség szükségét, az indus ifjú rendkívüli szor-

nek kiűzésében. Mexikó háborúba keveredett az Egyesült-Államokkal, s Juarez volt azok egyike, ki sürgette, hogy a háború költségeire a dúsgazdag papokra kölcsönt kell róni. De fölemelte szavát minden alkalmal a népvédelem, közlekedés, bányászat stb. ügyében is, s e téren hazája ismét sokat köszönhet neki.

1848—52-ben Oaxaca-állam választá meg kormányzóul, s igazgatása egészen új életet hozott ez államba s az is megtörtént, hogy a közpénztárakban rendesen volt pénz is.

Juarez további életfolyamát egyik életírója így adja elő:

1852-ben megszakadt működése. A szántuzetésből visszahívtott Santana, kit a klerikálisok emeltek diktátorrá, a szabadelvéket rossz szemmel nézte, s Juarez, kit veszélyesnek tartott, száműzte. Ekkor ő Havannába, majd Uj-Orleansba vonult, de midőn Alvarez, e szilaj indián tábornok, szerencsével harcolt Santana ellen, csakhamar visszatért, hozzája csatlakozott, igazságügyminisztere lett s mint ilyen, a nevről nevezett »ley Juarez«-ben megszünteté a papság és katonaság kiváltságait. Később Alvarez elnöki helyettese: Comonfort kinevezte őt Oaxaca kormányzójának, hol sikerült a lázadást lecsendesítnie. Később Comonfort államtitkára, majd meg a legfőbb törvényszék elnöke lett, s mint ilyen köztársasági alelnök.

Midőn Zuluaga 1858-ban letette hivatalából Comonfortot, az alkotmány rendelkezése szerint: neki, mint legfőbb törvényszéki elnöknek, kellett volna ideiglenesen átvenni az elnökséget. Meg is kísérelte ezt, de miután a Queretarába hívtak kongressus

Juarez Benito.

galommal tanult, s előbb ügyvéd, békebíró, majd pedig törvényszéki elnök lett, s mint ilyen, szilárd jelleme és szerénysége által tűnt ki.

Nyilvános szereplése a politikai téren 1846-ban kezdődik, s csaknem azon pillanattól, midőn Oaxaca őt a köztársasági kongressusba képviselővé választotta, Juarez nevével elválaszthatlanul egybeforr Mexikó története, előbb csak a törvényhozási teremben, később a kormányzásban, majd esatatótereken, később pedig a betolakodott idego-

gressus nem gyűlt össze, pártja pedig vereséget szenvedt Zuluagától: Juarez a tengerpartra, Veracruzba menekült. Ekkor Mexikónak két elnöke és két fővárosa volt. A reakcionáriusok bírták az ország belsejét, a szabadelvéket pedig a partvidéket, az északi és déli részekkel együtt. Amazok kormányhelye Mexikó, emezeké Veracruz volt. Amazok a papi kincsekből, rablásból, kényszerkölcsönből éltek, ezek pedig a veracruzai kikötő vámjövödelméből. Az egyház amott volt,

a közvélemény pedig emitt. A washingtoni kormány a Juarezét ismerte el.

Eleintén a reakcionáriusok győztek, de a szabadelvűek szívósan kipótlák veszteségeiket, s így Miramon ellenelőköt (ki később Miksa császár híve lett, s vele együtt lötték agyon) megverték s menekülésre kényszeríték. Juarez ekkor (1860.) bevonult Mexikóba, s kormányát az idegen követek is elismerték. A kongressus 1861. június elsején iktatá be az elnökségbe, melyet addig csak mint helyettes foglalt el. Sok baja volt ekkor. Tevékenységét a veszélyek elhárítása vette igénybe. A romlott állampézetet kellő javítására nem maradt idő.

A délháború pusztította s a corruptió zsobelt. A hazafiak szíve elszorult ez állapoton. Juarez túlszigorúvá tette a kedvetlenség; több püspököt száműzött, a polgárháború üszkét szító spanyol követet és pápai nuntiuszt kiutasítá az országból, a polgári házasságot behozta, az egyházi javakat pedig eladta a bérlőknek. De nem csak az egyházzal szakított végkép, hanem az által, hogy két évre az állami tartozások fizetését is fölfüggeszté, maga ellen ingerelve Spanyol-, Angol- és Franciaországot, melynek követei — a hitelezők érdekében — megszakíták összeköttetésüket a mexikói kormánnyal. A kongressus tagjai közül 51 elégtelen ekkor petítiót nyujta be Juarezhez, hogy mondjon le; de ugyanaz nap 52 tag meg arra kérte, hogy maradjon. Juareznek ekkor már nem volt ideje a gerillákából rablókká vált bandákat megfékezni, mert Európából készült ellene az invasio. Mexikó nem volt képes európai hitelezőit kielégíteni, s ezt fölhasználták ürtügyül annyival inkább, mert az Egyesült-Államok polgárháborúját jó alkalomnak tekinték arra, hogy Mexikó gazdag és szép földjén hódításokat tehessenek. Így jött létre a közös föllépés egyezménye Londonban 1861. okt. 31-kén a spanyol, francia és angol hatalmak közt. Spanyolországot a régi gyarmatok visszahódítási vágya vitte; Franciaország is foglalni akart a latin faj jogcímén, Anglia pedig — részint Franciaország elleni föltékenységéből, részint Észak-Amerikának ohajtván ártani — beállt a szövetségbe. Juarez mindez nem rémíté meg, ő erélyesen készült, és a torzalkodó ország-lakók egyesültek alatta az idegenek gyűlöletében. Novemberben három hadtestet állítottak föl.

A spanyolok december 17-kén szálltak ki az elhagyott veracruzai partra, Juarez pedig másnap lelkesítő kiáltványban hívott föl minden hazafit az ország védelmére. Aztán kölesönöket kötött, ha másként nem lehetett, kényszerrel. Nem kimélte az egyest, mert az ország volt szóban. A harcot az európaiakkal egyelőre kerülni akarván, 1862. januárjában alkut ajánla Orizabában, de úgy, hogy kétezer emberen kívül a többi idegen csapat mind hajóra szálljon. A szövetségesek a föltételt nem fogadták el. Juarez pedig kemény törvényeket adott ki: ki a nemzeti önállóság ellen vétkezik, halál fia; a hadüzenet nélkül háborút indított idegenek halálbüntetés alá esnek; minden fegyver headandó; a tizenhat és hatvan éves életkor közt minden mexikói fegyvert fog, különben hazaárulónak lesz nyilvánítva; katonai törvényszékek lépnek a polgáriak helyére; a főváros ostromállapotba helyzetetik, stb. Szigorú példákat is adottot. A magánéletben tisztelteméltó Robles tábornokot árulóként lötték agyon, mivel a francia táborba vezető úton haladt. A harcterén még nem történt semmi, midőn Juarez politikai eszélye már két elleségtől szabadítá meg az országot. Ugyanis meghatalmazottja: Doblado tábornok által febr. 19-kén megkötötté a voledadi előleges conventiót, a további alkuvások előzményét, mit a spanyolok és angolok elfogadtak, de a franciák nem. III. Napoleonnak nem volt oly könnyű visszavonulni, mint Primmek és az angoloknak. Franciaország kezdett tehát a saját öklére játszani — botorul. A spanyolok belátták, hogy a klerikális párt rászédte őket,

mert Mexikóban nem csatlakozást, hanem gyűlöletet találtak. Az angol is okos volt nem mélyedni oly vállalatba, melynek sikere alig állhatott arányban a költségekkel. De a francia kormány áhítá a sikert. Először is kívánta, hogy a mexikóiak törüljék el a köztársaságot s válaszzák meg Miksa főherceget császárnak. A franciák és reakcionáriusok a cél elérésére 1862-dik évi május 3-kán Almonte tábornokot diktátornak kiálták ki (de megválasztását csak százötvenen irták alá), szembe állítva őt Juarezzal.

Mindenki tudja, a mi ezután történt. A Mexikó főváros ellen vonult franciákat május 5-kén Juarez megverte Puebla alatt, tanusítva, hogy bátor és tud ellenállani. Mindamellett a francia erő elfoglalta a fővárost, a civilizáltabb területeket, s bevitte Miksa főherceget, alakítva egy pünkösdi császárságot. Juarez ekkor sem hagyott föl a harcra, csak elvonult, várt, erőt és sereget gyűjtött. A franciák pedig, az észak-amerikai unió győzelme után, kénytelenek voltak elvonulni Mexikóból, cserben hagyva a szegény császárt, kit elámitottak s a sors szekere elé dobtak.

Juarez seregei ekkor előtörték, elgázolva a császárságot a császárral együtt, s helyreállítva a köztársaságot, melyet az egykori szegény indus fiu egész haláláig meg tudott óvni a tönkrejutástól. Az ő egyénisége, hűsége, ereje és önzetlen becsülete képezték az ország támoszlopát.

Tavaly óta ismét nyugtalanságok ellen kellett küzdenie. Forradalom tört ki ellene, melyet haláláig sem tudott teljesen elfojtani. Juarez ugyanis tavaly, midőn elnökségének ideje letelt, nem bocsátotta állását új szavazás alá. Azt mondják, hogy az országban annyi veszedelmes párt volt, hogy rendkívüli intézkedésekkel kellett ellenök föllépni. E miatt tört ki ellene a lázadás. Egyéb-iránt Mexikóról többi években nem sokat hallottunk már, s figyelmünket is közelebbi és nagy események kötötték le.

Mexikót Juarez nem vezérelheté a békés megnyugvásig, s belzavarok közepette hullt ki szilárd kezéből a kormány. Mi fog történni ott tovább? Sokkal fontosabb kérdés, mint egyelőre látszik, ha eszünkbe jut, hogy fölmerült a terv, mikép az Egyesült-Államokba olvasztassék Mexikó óriás területe is, s ez eszmének van jelentékeny pártja mind az Egyesült-Államokban, mind pedig Mexikóban. Ez újabb unió által Amerika igen fenyegető hatalommá lehetne Európa fölött.

A gyűrű és a keszkenő.

— Román népdal. —

I.

Volt egyszer egy királyfiu,
Sugár, magas, erős fiu,
Mint a fenyő az erdőben,
Ott a havas tetejében.
Meg is nősült, mert ő látott
Egy falusi szép virágot.
Román lányka, szelid lányka,
Minden szomszéd előtt drága;
Az ő arca vonzó, édes,
És a teste gyöngye, kényes,
Mint a mező violája
Üszva a nap sugarába'.
Levél jó és el kell menni,
Katonának is kell lenni.
Magszorul a szíve mélye,
És az ifju így beszéle:
»Drága nőm, oh, drága lelkem,
Itt a levél, el kell mennem;
Vedd e gyűrűt, tedd az újra,
Nézd meg sokszor, nézd meg újra;
Ha e gyűrűt rozsdá éri,
A te férjed nem fog élni.«
»Bűben hagyod ifju nődet,
Vedd magadhoz keszkenőmet,
Aranyos a szegély rajta,
Az arany, ha majd elolvad,
Drága nőd is meg lesz halva.«

II.

Felült sárga ménlovára,
Elszűgült messze tájra;

De egy erdő közepében,
Hol a patak folyik csöndben,
Ime, hamar nagy tűz támad,
Szilaj dűbe ki nem fírad.
S keze a kebelre ére,
Rátékint a keszkenőre,
S szíve csakhogy meg nem busad,
»Kedveseim, hű bajtársak.
Itt az idő, hogy megálljak.
E zöld fának árnyékába'
Enyhül az ut fíradása.
Buzogányom zöld asztalon
Otthon hagytam, visszatérek,
Hiszen korán visszaérek.
Visszatért s a mint ment volna,
Riakadt egy utazóra.
»Jó napot! — szolt ő hozzája —
Mi hír van e szép hazába?«
»Hirt ha akarsz tudni, uram,
Kedves lehet mára névze,
De tégedet bírt ére;
Atyád tábort hívott össze,
S míg rátalált ifju nőre,
Romni tette ez országot.
És szép nődet he is dobta
Ama mély és tiszta tóba...«
»Itt a lovam, a szép sárga,
Vezsed atyám udvarába;
Ha megkérli, hová lettem,
Mondd meg neki, útra keltem
Fölfelé itt a tó partján...
Csend honol a tiszta tóban,
Feleségem vár rám ottan.«

III.

Atyja tábort hívott össze,
Kiszárad a mély tó vize,
Aranyszínű lágy iszapon
Rátalál a két ifjúra,
Egynémba van kezük fonva...
Arenk szelid, olyan sima,
Mintha bennük élet volna.
A királyt mély bánat szállja,
Selyem közé bepöplálja
És beviszi a templomba,
Elhelyezi koporsóba.
A királyok szép nyugágya,
Latin betű vésvé rája,
A szép ifjút elhelyezte
Az oltárban, napkeletre;
És a nőt a sekrestyébe,
Hová a nap estve ére...
S tudod, mi lett az ifjuból?
Zöldlevelű fenyő faja,
A templomra hajolt ága;
Futóvirág lett a nőből,
Mely kikelt a kemény kőből,
Reggel kelt ki, és már estve
Össze vala ölekezve
Templomtétőn a fenyővel.

Oh! ég dörögj s sujtsad agyon,
Kiben olyan rozsz szív vagyon,
Hogy megront egy hű szerelmet,
Pusztává tesz két életet.

MOLDOVÁN GERGELY.

A tücsök a tűzhelyen.

Elbeszélés Boz-Dickenstől.

(Folytatás.)

E szép dolgok közepette ültek Caleb és leánya, és dolgoztak.

A vak leány ruhákat varrogatott a bábuknak, Caleb pedig egy tekintélyes családi ház elejét festette és fénymázolta.

A gond, mely Caleb arcán irva állott, és méla elmerültsége, mely inkább egy alchimistához és tudóshoz illet volna, első tekintetre édes ellen-ten látszott állani foglalatosságával és a gyermekes bohóságokkal, melyek körülte heverték. Azonban az olyan gyermekségek, miket az ember a mindennapi kenyér miatt készít és farag, igen komoly dolgokká válnak; és eltekintve ettől, éppen nem vagyok bizonyos abban, vajjon Caleb, ha véletlenül lord, kormánytanácsos vagy parlamenti tag, ügyvéd vagy valami nagy üzér, nem foglalkozik-e akkor is hajszáláig éppen ily bohókás gyermekjátékokkal, míg bátor vagyok kijelenteni, hogy utóbbi esetben alig foglalkoznék velük oly ártatlan kedélyvel.

— Tegnap este tehát abban az esőben künn

voltál, édes atyám, s hozzá még szép új kabátod-dal? — kérde Caleb leánya.

— Úgy van, szép új kabátomban! — viszonzá Caleb és oda pillantott a szögére, melyen a fön leirt toldott-foldott kabát száritás végett gondosan ki volt terítve.

— Mennyire örülök, atyám, hogy vetted.

— És hozzá még olyan szabótól! — mondá Caleb. — Egy egészen divatos szabótól. Talán nagyon is jó nekem.

A vak leány egy pillanatra félretette munkáját és boldogan mosolygott.

— Nagyon is jó! Oh atyám, van-e olyan jó valami, a mire te érdemes nem volnál?

— Félig-meddig mégis szegyenkezem, ha rajtam van! — mondá és megfigyelte, mily hatással vannak szavai leánya ragyogó arcán. — Becsület-szavamra, félig-meddig szegyenkezem! Ha hal-lom, a mint mögöttem öregek és fiatalok mondogatják: »Teremtettét, ez ám az előkelő úr!« akkor azt sem tudom sokszor, hova néztek. És midőn a koldus tegnap este nem akart elmenni, sőt midőn azt mondtam, hogy én is szegény sorús ember vagyok, rám nézett és azt felelte: »Oh! nagyságos uram, hogy mondhat ilyet?« ekkor már igazán szegyenkeztem magam. Úgy tetszett, mintha nem volna jogom hozzá.

Boldog vak leány! Hogy ragyogott arca az örömtől!

— Oh! én oly jól látlak, atyám, — mondá kezével tapsolva, — mintha szemeim megnyitlak volna. Kék kabát ...

— Világoskék! — mondá Caleb.

— Igen, igen, világoskék! — kiáltá a szegény leány, és feleje fordítá kisimult arcát. — E szí-re emlékszem: egyszer már mondtad, hogy az ég boltja is kék. ... Világoskék kabát ...

— Mely könnyeden a testre simul! — jegyzé meg Caleb.

— Úgy van, könnyeden! — folytató a vak leány, és szívéből kacagott. — És te benne vagy a kabátban, édes atyám, vidám és derült szemeid-del, mosolyogó arcoddal, deli járásoddal és sötét fürteiddel ... Oh! én látlak téged ... Oly fiatal és szép vagy.

— No, no, no! — mond Caleb, — még utóbb elbizom magam, és hiú leszek.

— Én azt hiszem, hogy már az is vagy! — mond a vak leány, sovány, hosszú ujjalá bohókásan feléje mutatva. — Ismerlek, atyám! ... Hahaha! Keresztüllátok ám a szítán. Úgy van!

Mennyire különbözött Caleb képe, mely e szegény lelkében élt, attól, mely vele szemközt ott állt és rá figyelt. A szegény vak leány könnyű, deli járásáról beszélt. És pedig joggal. Sok, sok év óta mindig leánya fülére számított frissességgel lépte át a ház küszöbét, és ha még oly nehéz felhő állt is szívére, nem felede el a könnyű járást, mely egyetlen kincsét e világon oly vidámmá és boldoggá tette.

A jó isten tudja, de néha-néha azt gondolom, hogy Caleb eltévedt, zürzavaros lényének abban fenekelhet alapja, hogy szegény vak leánya kedveért mind magát, mind azt, a mi körülte van, a valóság talajáról elmozdította, leszorította. Hogy is ne lenne e kis emberke egy zürzavaros valami, midőn éveken keresztül azon dolgozott, hogy saját egyéniségét s mindazon tárgyakat, melyekkel érintkezett, megsemmisítse?

— Ezzel tehát megvolnánk emyire! — mondá Caleb, néhány lépést hátra téve, hogy munkáját jobban megbírálhassa. — A valósághoz annyira hasonlít, mint egy krajcár a forinthez. Mi kár, hogy nem lehet a ház egész frontját egyszerre áttekinteni. Csak legalább egy lépcső volna benne és rendes ajtó vezetne a szobákhoz, melyeket be lehetne nyitni. De az a rozsz az én mester-ségemben, hogy magamat esalom és ámitom vele mindig.

— Miért beszélsz oly halkán? Talán fáradt vagy, atyám?

— Fáradt? — mond Caleb erőltetett élénkséggel. — Miért volnék fáradt, Berta? Én még soha sem voltam fáradt. Mire célzasz?

És hogy szavait bebizonyítsa, hirtelen fölállott és valami dalt dúdolt. Olyan bordalféle lehetett, melyben egy »ragyogó serlegről« van szó, és szegény rágyújtott az »Örvendjete az életnek« kezdetű strófával, melyek folytán arca még szászor soványabbnak és gondteljesebbnek látszott.

— Micsoda? Te dalolsz? — mondá Tackleton, fejét az ajtón bedugva. — No lám, és én nem tudok énekelni.

Még halálos ellensége sem gyanusíthatta volna azzal, hogy énekel. Nem így néznek ki azok az emberek, kiknek a dal szívéből jön. Bizonyára nem!

— Nekem semmi kedvem énekelni! — mond Tackleton. — Szép és jó, ha neked van. Remélem azonban, hogy a dal mellett a munka sem nyug-szik. Mert mind a kettőre külön-külön aligha lehet elég idő. Legalább azt hiszem.

— Csak látnád őt, Berta, hogy integet felém! — suttogá Caleb. — Nagy kópé ez a Tackleton. Ha nem ismernéd, azt kellene hinned, hogy mind-ezt komolyan mondja, nemde?

A vak leány mosolygott és intett.

— A maradar, mely tud énekelni, de énekelni nem akar, kényszeríteni kell az éneklésre. Ezt mondják! — dörmögé Tackleton. — Ha azonban a bagoly énekel, mely énekelni nem tud, de nem is kell, nem értem, minek akkor kényszeríteni?

— Oh! csak látnád, hogy pislant ide újra e pil-lanatanban! — suttogá Caleb leánya fülébe.

— Mindig jókedvű és vidám, mint mi! — mondá Berta mosolyogva.

— Vagy úgy, te itt vagy? — viszonzá Tack-leton. — Szegény bolond!

Tackleton csakugyan azt hitte, hogy a vak leány eszelős, és ő, nagy tudom, öntudatosan vagy öntudatlanul, abból vonta e következtetést, hogy Berta jó szívével közeledik hozzája.

— Nos jó! És ha már itt vagy, hát hogy érzed magad, mi? — kérde szokott mogorva modorával.

— Oh! nagyon, nagyon jól. Oly boldog vagyok, a minél boldogabbnak ön sem olajhatna!

— Szegény eszelős! — mond Tackleton, fogai között szíva minden szót. — Szikrányi esze sincs.

A vak leány megfogta kezét és megesókolta; azután néhány pillanattig kezei között tartá, meg-simogatta, gyöngéden arcához emelte, mielőtt elbocsátotta. Oly leírhatatlan szeretet, oly mély érzéssel telt háladatosság rejtett egyszerű mozdul-taiban és arevonásaiban, hogy még Tackleton is a szokottnál szelidebb hangon kérde:

— Nos, mi történt már megint?

— Egészen vánkosom közelébe tettem, a mint tegnap este aludni mentem, és azután róla álmod-tam. És a mint megvirradt és a ragyogó piros nap ... ugy-e piros nap, atyám?

— Piros reggel, piros este, édes Bertám! — mond a szegény Caleb, fájdalmas tekintetét vetve kenyéradó urára.

— Midőn a nap fölkel és fényes világot belő-velé a szobába, feleje fordítottam a rózsátot és hálát rebegtem az istennek, hogy ily felséges dol-gokat teremtett, és áldottam őt, a ki küldé, hogy nekem örömet szerezzen.

— Csakugyan megérett már az örültek háza számára! — mormolá Tackleton. — Legközelebb már a kényszeröltönyre is rákerül a sor. A leg-jobb uton van e tekintetben.

Caleb összefont kezekkel, egy szikra gondolat nélkül fejében, bámult maga elé, míg leánya beszélt, mintha maga sem tudná, ha vajjon tett-e Tackleton velük olyas valamit, mi hálára lenne érdemes. Ha halálbüntetés terhe alatt szabad akaratára lett volna hagyva, vagy hátba rugni a játékkereskedőt, vagy hála fejében leborulni előtte, azt hiszem, az egyike éppen olyan könny-en vállalkozott volna, mint a másokra. Pedig

hát jól tudta Caleb, hogy sajátkézüleg hozta haza azt a rózsátot oly gondosan, és ő maga kovácsolta azon ártatlan hazugságot, melynek célja az volt, hogy leánya ne sejtse, mennyivel dolgozott és fáradt többet, hogy e kis örömet szerezhesse neki.

— Berta, — mondá Tackleton, célzatosan szí-velyesebb hangon, — jer ide!

— Oh! én egyenesen oda találok önhöz. Nem szükség engem vezetni! — viszonzá.

— Beavassalak egy titokba, Berta?

— Ha jónak gondolja! — felelé élénk hang-nyomattal.

Oh, hogy kiderült örök éjbe borult arca! Minő fény övezte figyelmesen előrehajlott fejcsékéjét!

— Ha nem esalódom, ma a kis ... hogy is hív-ják, no? — a kis elkényeztetett gyerek, Peery-bingle eljön hozzád. Legalább ezen a napon szokott hozzád ellátogatni! — mondá Tackleton, lehető ellenszenves hangon említve föl ez ügyet.

— Igen, ma! — felelé Berta. — Ma eljön!

— Azt gondoltam, — folytató Tackleton, — hogy talán befogadtok a társaságba.

— Hallod, atyám? — kiáltá a vak leány bol-dog arccal.

— Hallom, — mormogá Caleb, egy alvajáró merev tekintetével, — de nem hiszem. Kétségki-vül egyike ez az én hazudásainknak.

— Lásd ... én ... szeretném Peerybinglet egy-kissé többször összehozni May Fieldinggel! — mondá Tackleton. — Szándékomban van Mayt nőül venni.

— Nőül venni?! — kiáltott föl a vak leány visszahökkenve.

— Már látom, eszelő bolond! — dörmögé Tack-leton. — Félek, hogy nem fog megérteni. Úgy van, Berta! Nőül veszem. Az egyház, pap, sek-lerystés, templomszolga, hajdu, harangozó, reggeli, lakodalmi torta, fehér szalagok, ördög, pokol stb., ki tudná mindazt a sok hókusz-pókusz elöszám-lálni? Lakodalom, hallok, lakodalom! Tudod, mi a lakodalom?

— Tudom! — mondá a vak leány halkán. — Tudom, értem.

— Igazán? — mormogá Tackleton. — Ez több, mint vártam. Nos, hát ezért szeretném, ha befo-gadnátok a társaságba. Elhoznám magammal Mayt és az anyját. Majd egyet-mást átküldök még délelőtt. Valami hideg üröcömöt vagy más valami jóízű falatot. Várjatok rám.

— Várni fogunk! — felelé.

És Berta keblére hajtá fejét, elfordult és össze-kulesot kezekkel úgy állt ott, maga elé mészva. — Ez nem jól van! — dörmögé magában Tack-leton, tetőtől-talpig végigmérve a leányt. — Úgy látszik, máris elfelejtettél mindent, Caleb?

— Azt hiszem, nem hazudok, ha azt mondom, hogy itt vagyok. Mi tetszik?

— Legyen rá gondod, hogy el ne feledje, a mit mondtam neki.

— Berta *semmit sem* szokott elfelejteni! — vála-szolá Caleb. — Ez azok közé tartozik, a mikhez nem ért.

— A saját lúdját mindenki hatyvának véli! — jegyzé meg a játékkereskedő vállvonva. — Szegény bolond!

E megjegyzéssel, melyet határtalan megvetés-sel ejtett ki, a Gruff és Tackleton-cég eltávozott. Berta még ott állott, a hol hagyta, gondolatokba elmerülve. Keblére hajtott arcáról eltűnt a vidám-ság, és mély, méla bánatnak adott helyet. Három-négyszer megrázta fejét, mintha egy édes emlék rombadólt, vagy nagyobb szerü veszteség miatt gyászolna. De fájdalmas gondolatait nem önté szavakba. Csak midőn Caleb egy ideig már dol-gozgatótt, és éppen egy pár lovat valami köny-nyebbéle fogathoz erősítve, a szerszámot lesző-gezte, lépett közelebb Berta hozzá, azután leült mellé és így szólott:

— Atyám, oly egymagam vagyok a sötétben. Szemeimre van szükségem, az én türelmes, enge-delmes szemeimre!

— Nos itt vannak! — mondá Caleb. — Inkább a tiédök, mint az enyéim, Berta! Rendelkezz velük a nap bármely órájában. Nos, mit tegyenek e szemek érted, gyermekem?

— Nézz körül a szobában, atyám!

— Nos jó! — vizionzá Caleb. — Megtörtént Berta, a mit ohajtál.

— És most beszélj róla nekem valamit.

— Most is éppen olyan, mint mindig! — mondá Caleb. — Egyszerű, de csinos. A falak színe vidám, derült. Tányéron és poharakban virágok nevetnek. S gerendák és burtok ragyognak; szóval az egész barátságos és tiszta, szeretetreméltó.

Ott persze, a hol Berta kezei megfordulhattak tiszta és barátságos volt minden. Másutt azonban csak Caleb phantasiája talált tisztaságot.

— Ma munkás zubbonyod van rajtad, úgy-e? e szerint nincs oly décegg formád, mint a csinos kabátban! — mondá Berta, megsimogatva őt.

— Eltaláltad, e zubbony nem kölesönöz oly előkelő külsőt! — felelé Caleb. — De azért ebben is megállom a sarat.

— Atyám! — mondá a vak leány, miközben egészen oldalára simult, és karjaival csöndesen átfogta nyakát. — Beszélj nekem Mayról. Nemde, nagyon szép?

— Szép bizony! — felelé Caleb.

De csakugyan szép is volt. Nagy ritkaság Calebnál, hogy nem kelle találekonyasághoz folyamodnia.

— Haja kétségkívül sötét, — folytató Berta elmlázva, — sötétebb, mint az enyém. Hangja édes, mint a zene. Hallottam! oh! gyakran. Termete....

— Az egész szobában nincs hozzá fogható bábu! — felelé Caleb. — És szemei...

Itt megakadt, mert Berta szorosabban nyaka köré fonta karjait.

Egy-kettőt köhintett, azután egy-kettőt szögezett, újra elkezdé dalát a serlegről, melyet mindannyiszor előrántott, valahányszor zavarban volt.

— A mi barátunk: atyánk és jóltevőnk. Tudod, hogy ha róla beszélsz, napestig elhallgatnálak; vagy nem úgy van-e?

— Természetes, hogy úgy van.

Caleb lesüté szeméit, mintha attól tartana, hogy leánya kiolvassa arcából a hazugságot.

— Oh! beszélj hát róla, édes atyám, és pedig sokszor és sokat. Ára tele van szelidséggel és jószággal. Becsületes és hű, a büszke szív, mely jó tetteit nyers mórör köpenybe takargatja, kiteszki minden vonásából.

— És megnesemíti! — toldá meg Caleb csöndes kétségbeeséssel.

— És megnesemíti! — ismétlé a vak leány. — Nemde, ő idősebb atyám, Maynál?

— Igen... ne! — mondá habozva Caleb. — Valami kevésbé idősebb. De az semmit sem tesz.

— Oh! atyám hídd meg, hogy tesz. Türelmesen kitarani oldalán öreg napjaiban; mikor gyöngykedik, betegeskedik, szeretetteljesen ápolni őt, és hű barátja lenni búban és szenvedések között; nem tudni, mi a fáradság, ha ő érte furd; virasztani ágyánál, ápolni, imádkozni, ha alszik, és édes eszegevel szórakoztatni, ha ébren van, minő boldogság lehet ez! Minő alkalom, kimutathatni szíve szerelmét és hűségét. És meg fogja tenni ő mindazt, atyám?

— Azt hiszem, igen.

— Én szeretem őt, atyám, szeretem szívem s lelkeim teljes mélyéből és összes erejéből! — kiáltott föl egyszerre a vak leány.

És míg ezt mondá, Caleb vállára hajtá szegény

fejét és sirt, sirt keservesen, úgy hogy csaknem szemrehányást tett magának apja, hogy ily könyvtérő boldogság utjára sodorta őt akaratlanul.

(Folytatás következik.)

A nőipar Franciaországban.

A »Revue des deux Mondes« 1872-dik év május 15-kén egy kitünő cikket közölt Leroy-Beaulieu Pál tollából a nő-iparról.

Leroy-nak teljesen igaza van, midőn azt állítja, hogy mai nap már senkinek sem mondunk valami újat azzal hogy a munkás nők helyzete szerfölött bizonytalan és kétséges, és hogy éppen ennélfogva nagyon természetes valami az, hogy tudatlanságuk és hiányos képzettségük következtében az ő soraikból kerültek ki a communismus leg-exaltáltabb hívei. Az utóbbi évek eseményei tanulságos példákval szolgálnak, »melyek szemünkbe kiáltják, hogy a szegény nők nevelése Franciaországban egész a lelkiismeretlenségig elhanyagoltott.«

A nőmunkások nagy tömegét Leroy öt cso-

szálak az a kis varrótűi kezükben. Bármint mondjanak is sokan e kis varrótűvel való kenyérkereset ellen, vigasztaló tény az, hogy például Németországban egy varrónőnek elég szép keresete van. Az 1867-iki világiállítás értékesítője kimutatja, hogy a »la belle jardinière« című nagyszerű divatkereskedés, mely 1500 nőmunkást foglalkoztat, az elsőrendű munkásoknak naponként 4—5 frankot, a másodrendűeknek 2 frank 50 centimest fizet. És azóta ismét főlebb emelték az árakat; de jaj azoknak, kik kiválóbb ügyesség és rutin nélkül keresnek munkát.

Nagyobb díjazásban részesülnek a mosónők, vasalónők, festőnők stb., nevezetesen azért, mert lakás és ellátást is kapnak.

A nőmunkások negyedik csoportját azok képezik, kik aranyművesek-, ékszerészeknél és egyéb fényűzési cikkekkel termelő műtermekben dolgoznak. Fizetésük 2—4 frank között hullámzik. Kivételt képeznek a virág- és díszítőmunkások, vagy a hol a női izlés viszi a vezérszeret. Itt egy-egy munkás 10 frankot is keres naponként.

Az utolsó kategória végre azon nőket öleli magába, mely kor- és osztálykülönbség nélkül szedi össze munkáikat. Ilyenek a gyufagyárak, szappanosok, gyertya- és lámpabélcéskészítők, olajtisztítók, kauszgyártók stb. Legnagyobb részt 1 frank 70 cent. és 1 frank 25 cent. kapnak.

Ezen iparok fészkei a bűnek, tudatlanságnak és röstásgnek. 1864-ben konstalták, miszerint 1817 leány közül, kik gyufagyárban dolgoztak, nem tudott egy sem olvasni vagy írni. Azon szerencsétlen nők számát, kik Párisban ily és ehhez hasonló nyomorult kereset után tengetik életüket, 20,000-re becsülik.

Azonban mindezen kívül még tekintetbe kell vennünk, hogy »saisons mortes« is van a világon, midőn a munka ha nem is szünetel teljesen, de kisebb körre szorítkozik, s midőn a munkások egyrésze kénytelen másutt keresni kenyerét.

E szomorúan sötét viszonyok megdöntésére az egyetlen, habár lassu eszköz Leroy szerint a nevelés és nölképzés. Erre nézve szóról-szóra ezeket írja: »Körülöttünk minden fejlődött, minden javult, emelkedett, csak a nőmunkások lelke maradt műveletlen, sötét és gépszerű.« Továbbá idézi Marchef Girard kisasszonyt, a nőiparis-kola elnökének szavait, ki a kereskedelmi miniszter azon kérdésére: minő eszközök és módok révén lehetne Franciaországban a nők számára minél több biztos kereset forrást megnyitni, azt mondá: »Azon egyetlen mód és eszköz által, ha a nőket intelligenssőbb tesszük és speciálisabb nevelést adunk nekik.«

Az idők és viszonyok megváltoztak, de a nők nevelésé mindig ugyanaz maradt. Éppen ezért oly alkalmatlan, használhatlan egy magasabb szabású fizet számára, ezért áll a különféle iparágaknál, még a melyek a luxust szolgálják is, a legalacsonyabb lépésben, míg a férfiak mindenütt és mindenben a dúsabb jövedelmet hajtó állásokat foglalták le maguknak.

A szerző áttér ezután Angliára és elbeszéli, mi adott okot arra, hogy ott már e század elején a munkás-osztály művelésére nagyobb gondot fordítottak. Glasgowban mindenekelőtt egy gépészeti iskolát szerveztek, míg 1825 ben lord Brougham az egész ügynek hatalmas lendületet adott. Megkoronázta végre e törekvéseket Albert herceg nemes szabásu eszméje, az ismeretes kensingtoni muzeum megalapítása, hol a legegyszerűbből a legmesterségesebb dolgozatok folytonos kiállítása van előtűnk. Ezenkívül kapcsolatban áll egy tanítónőképzéddel.

Említést tesz továbbá Leroy arról is, mi minden történi Angliában a »nőgyöletek« által, melyek nemesek a magasabb kiképeztetést eszközölik, hanem az alkalmas nőket elhelyezik, stb. Vannak példák, hogy fiatal leányok, kik lithografiával, festéssel vagy fametszettel foglalkoznak, egész könnyen 6—7 frankot keresnek naponként. Így rajta vannak, hogy a nőmunkások élén a gyárakban női művezetők állittassanak.

Angolországról áttégy a szerző Németországra,

Egy banküzlet kirakata előtt.

portra osztja, melyek a következők. Mindenekelőtt azon nőkről szól, kiket a kereskedelem foglalkoztat, és kiknek földadatuk egyrészt a már elkészült munkák izléses földszítésében, kiállításában és eladásában, másrészt a könyvek és számlák vezetésében áll. E fiatal leányok, kik úrimódon öltözködnek és finom móddal bírnak, nagyobb részt 2 frank és 50 centimest keresnek naponként szállás és ellátás nélkül. Számuk mintegy 12,000-re rúg, és ezek között alig van 12 olyan szerencsés, kinek 3 frank napi keresménye volna.

A párisi nőmunkások nagy része a varrótű után él. 1847-ben 112,000 lajstromozott nő között 60,000 varrónő volt. Ezek közül 47,000 divattermekben dolgozott. De alig egy százaléka keres naponként 5—10 frankot. Ez osztály, a nőmunkások elitje, kiknél nem annyira a munkát, mint inkább a találekonyaságot és finom, kifejtett izlést fizetik. Ezek után következnek a 3 frankosok, míg kilenc tízedrész legfőlebb 2 frankot keres. Legjobban fizetik a divatárusnőket, átlagosan 3—4 frankra rúg napi díjuk.

És most szemünk elé talakodik azon nőmunkások végtelen hosszú sora, kik ma itt, holnap ott dolgoznak, s kiknek egyetlen mentő deszka-

melynek tevékenységét e téren szerfölött kiemeli. Örömmel üdvözli a nők számára alapított kereskedelmi- és ipariskolákat. Nem kevesebb dicsőrelel emlékszik meg a bécsi kereskedelmi iskoláról is, mely fönnállása óta már 700 fiatal leányt tett keresetképesé. Befejezésül aztán fölmutatja, mi hasznót húzhat mindezekből Franciaország.

A többek között így szól: »Franciaország, mely a középkor óta a nők »igért-földje« volt, hol az irodalom, a politika terén és a szalonokban gyakran vezérszerepet játszottak, hol a kereskedelmi törvények és szokások a legszelebb kört biztosították számukra, hol a polgári törvények legkevésbé sem szorították meg függetlenségüket, és hol a női kézimunkák minden irányban a fejlettség tetőpontján állanak, a nőképzést illetőleg az elszomorodásig hátramaradt. A állam többször és több téren tett kísérletet, de szakképzési hiánya miatt legnemesebb törekvése is hajótörést szenvedett.«

Szerencsésebb volt e tekintetben, a mit magán egyének kezdeményeztek. Ilyenek például a madame Jules Simon, továbbá a madame Lemonier vezetése alatt álló »Écoles professionnelles.« Minden keresetig között a nyilvános oktatást tartja Leroy leginkább a nők kezébe valónak. Kimondja kereken, hogy a nők jobban tudnak tanítani, mint a férfiak; intelligenciájukban van valami abszolút, mely kerelkedésget és világosságot kölcsönöz; ösztönyszerűleg kiérzik a gyermek hajlamait, és van-e a férfinak annyi türelme, kitértése és simulékonyasága? Birnak azon ritka adományyal, hogy midőn a gyermeket vezetik, oktatják, egyúttal annak szeretetére is szert tudnak tenni.

Érdekesnek tartottuk az itt felsorolt adatokat és okokat épp akkor közölni, midőn Pesten a másfél év előtt megalakult nőipar-egylet egyszerre oly lendületnek örvend, hogy néhány nap múlva női munka-bazárt nyit meg a Károly-kaszárnya egyik boltjában, hol minden kézi munkát lehető jutányosan elárusít, ösztől kezdve pedig női ipartanodát nyit, hol mindenféle kézi munkát tanulhat minden nő.

Ez egyetlet ajánljuk a közönség pártolásába.

Cs. J.

van) bőjt előz meg, s minden pénteken újra beköszönt a bőjt. Az oláhok kivétel nélkül vallásosak, s a bőjt megtartását már szülőiktől örökölték. Ilyenkor nem esznek egyebet szárított halsal vagy babnál, és sok ecetet fogyasztanak, ha ugyan magának is van, vagy alkalma lehetett venni, mert ha nincs, igen könnyen segít, a bab közé

legjobb kelet kis városokban van, hol már általában a szokás: boltból vagy piac után élni. Az ecetáruló házból-háza benyit, s megrendelés szerint igen serényen kiméri a savanyúságot.

Rendesen fiatal suhancok csapnak föl ecetárulóknak.

Legnagyobb az ecetkinálat ősz körül, midőn télire valókát, nevezetesen ugorkát savanyítanak. Ilyenkor tömérék ecet kerül be a városokba a közelfekvő oláh falvakból.

Képünk egy ily ecetáruló oláh legényt ábrázol Máramarosból.

Ecetáruló oláh fu.

valdalmát vagy vackort aprítván, mi az ételnek megadja a kellő savanyúságot. Egyébiránt csak kevés ház az, hol ecet ne volna; válogatatlan gyümölcsökből, kukoricaesutkákból, mindenből ecet lesz, s valahol a ház erese alatt okvetlenül ott látunk egy nagy üveget, mely az ecetágyat őrzi. Hanem: »szegény ember vízzel főz.« s ha megadják az ecet árát, mért ne adná el azt is, mért ne vinné be a városba, vagy a szomszéd faluba?

megjegyeztünk a jáváiknak, hogy mindent elkövetnek, mikép gyermekeik legalább olvasni megtanuljanak.

Érdekes maga az iskola helyisége. Mint látjuk, egész szabadon, egy udvar közepén áll. A növendékek egy dob által — mely az iskola falán van fölfüggesztve — hívatnak össze a tanterembe, hová mielőtt fölmennének, a lépeső körül hagyják szandálijukat s meztőláb kuporog le min-

Egy jávai falusi iskola.

Ecetáruló oláhok.

Semmit sem lehet könnyebben készíteni, mint ecetet, és talán senkinek nincs rá nagyobb szükség, mint az oláhságnak, melynek vallása minden hétre rendel 2—3 bőjtöt, noha hetekig tartó bőjtje is van. Minden ünnepet (pedig ez is sok

Ez árucikk jellemzésére azonban egy magyar példabeszédet kell idéznünk. Azt szokás ugyanis mondani: »olyan erős, mint az oláh ecet.« Mások még azt is hozzátesszik: »Hét itte belőle egy főzet.«

Az ecettel faluról-falura járnak, de mégis a

denik számolya mellé. Így aztán teljesen el vannak készülve arra is, hogy az iskolai fenytést elfogadassák, mi néhány nádvesző-csapásból áll a falpakra. Mindjárt a lépeső mellett van elhelyezve egy nagy vizes edény, melyből a növendékek lopótök segítségével enyhítik szomjúságukat.

A tanterem kőnyekén látható házi állatok tanúsítják, hogy a tanítónak elég barátságos udvara van. A háttérben még egy női alak is látható. Ez a tanító felesége, ki jávai szokás szerint egy vállra vetett átlába helyezte gyermekét, miatt mindkét karjával szabadon dolgozhat.

Egy váltóüzlet kirakata előtt.

(Olyan számon-bánon monolog.)

Úgy van úgy, egykor én is helyre légyen voltam. Beh föl se vettem akkor a tolvajlás e fajta családeit. Rá se hederítettem e szépen csoportosított mindenféle ország aranyaira, értékpapírjaira, obligatióira, váltóira... és most!... Váltó, váltó! Ezen egy szó mindent megmagyaráz. Ha ne lakozik vala bennem oly végzetleges előszeretettel a váltók iránt, nem állott volna be életemben se ily nagy változás. De hiába, már az iskolában megtanultam: »tempora mutantur et nos mutamur in illis!« Az idők változnak és mi változunk azokban. És e sok változás aztán a mostani nyomorult egyformaságba döntött.

De végre is nem az én hibám. Nem! A változás természeti törvény. Minden változás: az évszakok, divat, szerelem, s e sok változás közepette csak én ne változtam volna? Es milyen könnyű mesterség volt az egész, míg a nagybátyák és nagy-nénék öröksége rám mosolygott. Egy húzás akármilyen igénytelen ludtollal, és a kiürült tárcá újra megtelt, és Laurám költséges passziói teljesíthetőek voltak. Bevallom töredelmes szívvel, hogy kalligraphiai tanulmányaimat e téren ritka kitarással folytattam.

De Laura valóban oly szeretetreméltó kis teremtés volt. Lábai parányiak, hogy a pompás comtessekot mind kirázta a hideg, ha megpillantották. Hát azok az icipici kacsók! Es hogy értett a szarvasgombás fácián tranchirozásához, s minő pikantiériával tudta magának megtartani a legizeseb falatot. Szó sincs róla, igen kedves leány volt! Szeretett forrón, igazán az utolsó krajeziromig.

— Géza — suttogó midőn bevallám szerelmemet, — én is szeretlek, de nincsen aprópénz nálam. Légy szives azokból az ostoba papirosokból néhányat adni, miket előbb tárcádban láttam. — Oh! azok a szemek! A róka rövidlátó Laura szeméhez képest. Ostoba papirosok... felséges naivitás! Midőn tárcámat elővettem, elég megdölgőletlenül voltam azt úgy kinyitni, hogy észrevette a benne levő két földhitelintézeti záloglevelet, 371 és 372 volt numerusok. Lejárandó couponjaiknak már előre ürültem.

— De gyermekem, — mondtam, — te e papirok-nak úgy sem vehetnél hasznát, nekem pedig mindig szükségem van egy pár forintra.

— No jó, — viszonzó paradicsomi ártatlan arecal, — hát minden részvényről közösen adok egy szelvényt, később visszaadhatod aztán megint. Ez önzetlenség annyira meglátott, hogy levágta mindenik részvényről egy szelvényt, s pár pere mulva eltűntek szemeim elől örökre pesti takarékpénztári törzsrészeim.

Akkor még mindenki »gazdag báró«-nak hitt, és fogatomb ismerte az egész főváros: mikor aztán a menyők beittott és mindenemet lefoglalták s elárverelték, boldog-boldogtalan rajtam koptatta nyelvét, s szinte versenyzeni látszóttak az ember-ek egymás között, ki tudja könnyelműségemet gorombább címmel illetni. Es Laura? No Laura egyszerűen elutasított a kapus által, midőn bejelenttem magam nála. Es e bitang, ki anny-nyi borraivalot kapott tőlem, ki mind e napig csak hajlongva és alázatos pófával jött elé, a leg-szemtelenebb pófával adta tudtomra Laura üze-netét. Ez végig bántott. De mind ennek dacára nem állhattam meg, hogy föl ne sohajtsam azt a régi calembourgit: »Laure est une chimère«.

Scribe minden bizonyonl mondhatta: »l'or est une chimère,« és Meyerbeer bátran megzenésít-hette; mindketten milliókkal bírtak, s milliók birtokában könnyű böleselkedni. De az én sze-gény fejem megizzadt bele!

Hej, ma is forog velem még a világ, ha elgon-dolom, minő potom pénzen kőtyavetyélték el lovaimat, butoraimat, képeimet, mindenemet, a mivel csak bírtam, s ráadásul még be is csuktak vagy nyole hétre. Hitelezőim azonban mégis aztán jobbnak találták megnyitni börtönöm zárait. A mim volt, azt úgy is kipróbálték belőlem az utolsó fillérig. Szabad lábom álltam tehát újra. De mihez fogjak? Ismerőseim, kik legjobb barátim voltak, míg asztalomon fogyasztották a szarvasgomba pástétomot és szörpölgették a nemes burgundit, egytől-egyig kerültek és tagadták, hogy jó viszonyban lettek volna valaha velem. Egyet

azonban mégis sikerült egyszer elesípnem az utcán. Nagy nehezen egy forintot adott, és azt is igen böles és atyai tanácsok kíséretében nyomta kezembe. Elmondta, hogy Rothschild is kevéssel kezdte, és biztosított, hogy igen fogna örülni, ha jövőnd boldogságom alapkövét ő tette volna le.

Elváltunk. Megforgattam kezemben »jövendő boldogságom talpkövé« azután befordultam a közeli sörházba, megettem egy beefsteaket, féladag neufchatelit, utánu küldtem három pohár sört, elszittam két szivart, és az apai tanácsok mellett kapott forint éppen csak hogy kifutotta.

Fájdalom, nem volt téli est, különben minden bizonyonl a Dunába ugrottam volna. Nyár volt, meleg volt, s miután nem tartozom a rossz uszók közé, attól tartottam, hogy az öngyilkosság e fajta kísérlete könnyen kellemes uszási tanulmányá devalválódhatnék. Inkább lettem e gondolatról.

Úgy láttam, hogy a rémdrámában mindig a legnagyobb szükség pillanatában jelenik meg a szabadtó. Ily siralmas helyzet közepette az ember rendesen vagy ajánlak valami érdemkeresztjét leli meg, vagy egyéb eladható családi ereklyét. En semmit sem találtam. Szászor is kezembe vétem tárcámat, össze-vissza forgattam minden nyilá-sát azon reményben, hogy bálha talán mégis eltéve-lyedett egyik vagy másik zúgába néhány forintos. Semmi, semmi!

Mindössze néhány kifizetett számla, és Laurától egy-két illatos leveleke!

Ennyiből állott gondos kutatásom összes viv-mánya.

Laura levelei különben szerfölött világos és egy-szerű nyelven voltak fogalmazva.

»Édes Géza!

»Anyám fekszik. Nagyon rosszul érzi magát. Néhány forintra van szükségem, de okvetlenül. A hordárnak meghagytam, hogy várakozzék válaszodra.

Szerető Laurád.

»Utóirat. A hordárt ki akartam fizetni, de már elment a levéllel, és nem hívathattam vissza.«

Már az igaz, Laurám ismerte a francia irodal-mat kívül-belül, s mint látszik, a palais royal régi élee sem kerülte ki figyelmét.

Leültem a »Korona« kávéház előtt, és visszagon-doltam az elmúlt szép időkre. Zsebembe nyulok, kezembe akad Laura egy levele, félbontom és nagy meglepetésemre a földhitelintézeti papirok két szelvénye mosolyog rám.

Dehogyan olvastam volna el a levelet.

Egyszerre eszembe jutott a nap, az óra, a pillan-t, midőn Lura kiesalta tőlem a földhitelintézeti papirokat, de azért ha présbe csavaritanak sem tudnám megmondani, hogyan került e két szel-vény Laura levelébe. Azonban nem is igen törtem rajta fejemet. Csak hogy rájuk akadtam. Keblem-hez szoritám őket, és numerusuk 371, 372 örökre bevésődött lelkeembe. Még akkor ruhám elég tisz-tességes volt és beválhattam Malvieux-nél minden feltűnés nélkül a szelvényeket. Elég tisztességes összeg volt, s az őrdög akkor hozza előm Laurát. A színházból jött s az első pillanatra megismert, mert megállították bérkosiját. Ekkor láttam csak, mily roppant mérvben ki van fejlődve a nőknem az őstön. Azonnal megsejté, hogy pénzmagra tehettem szert. De legyen elég erőm ennyi. Elég az hozzá, hogy három nap mulva mindössze egy hatosom volt, s azon is szivart vettem. Rágyuj-tottam és éreztem, hogy utolsó vagyonomat füstöl-gtettem el most a levegőbe. És ezt sem élvez-hettem zavartalanul. Tizkrajeáros szivarom nem szelet. Kerkapolyra gondoltam. Minők voltam gondolataim, ne kívánják önök tudni.

Azóta másfél év múlt el. Megpróbáltam mindent. Voltam fotograf, írunk, kortes, népszónok, hirdet-ménygyűjtő, colporteur, szóval a kétes hivatások egész skáláját végigjártam, és most itt állok éppen oly szánalomra méltóan, mint azelőtt. Csak leg-alább néhány tiszta kravátim és közelim volna! Átkozott situáció! Legalább is délutáni három óra lehet. Gyomrom körülhellen chronometere legalább erre mutat. Oh! boldog halandók, kiknek ebéd utánjuk van. És e nyomorult papirokból egy elég volna, tudja isten mennyi ideig nekem. Oh! én ismerem e papirokat.

Lehajlik, hogy a kirakatban levő értékpapiro-kat közelről szemügyre vegye. Egyszerre visszahökken.

— Mi ez? Borzasztó gúnnyja a sorsnak! Vagy talán csalódnék? Nem, nem! Úgy van úgy!

És elkezdni olvasni:

— Földhitelintézeti záloglevél 371, 372. Tehát e törzs is lehullatá leveleit. Oh! Laura, minő hatalo-m volt képes leszakítani kebeledről? Te is meg-köztöld tehát a szenvedések keserű kelyhét? Azonban mindeméltt még nem tudom, hol fogok

ebédelni ma. Ah! pompás eszme. Kölesön kérek egy pengőt Laura kapusától.

E pillanatban egy női alak lép a váltóüzletbe. Készűn és letesz a »Pester Lloyd« esti lapját a pulpitusra

— Be ismerős alak. Szent isten, ő volna?

A lapkihordónó megfordul.

— Csakugyan Laura.

Szemére rántja kalapját, és gyorsan elsiet.

A Bastille és lakói.

(A július 14-diki Bastille-félnapélyek alkalmából.)

E hó 14-kén Franciaország számos városában megünnepelték a Bastille bevételének, a zsarnok-ság eme börtönének évfordulóját. Nyolevanhárom év előtt dílt porba a francia királyok eme régi donjona, mely annyi fájdalmat zárt magába, s melynek romjai fölött nem sokára mulatságokat tartott a nép, zászlókra írván föl: »Itt táncolnak!« Az idén maga a köztársaság elnöke, Thiers úr is nagy estélyt adott a nevezetes nap évfordulóján. Gambetta pedig La Ferré-sous-Jouarre-ban mon-dott lángoló beszédet e nap emlékére.

Ez alkalmából kiindulva, nem tartjuk érdekte-lemnek szólni valamit a Bastilleról, Páris ezen rémitő börtönéről, melyet az 1793-diki forrada-lom rombolt le. Csaknem minden francia regény-ben s vígjátékban találkoznak nevével; mindaz-által nem emlékszünk oly könyvre, mely a zsarnokság ezen monumentális épületét, áldozatai-nak iszonyú szenvedéseit tüzetesen ismertette volna.

Pedig a francia forradalomkor ily könyv is jelent meg, de emek pordalombi ma már igen rit-kák. Emek függelékét több elbeszélés képezi, melyek valóban sikerült kitérőket vagy kaland-os megszökési kísérleteket tárgyaznak. E bor-zasztó börtön bejáratát a St. Antoine-utcából egy kapu s egy őrház képezte. Főlvonó hid s egy másik sötét kapu a kormányzó lakásához vezetett, mely a tulajdonképeni börtöntől mely árok s egy második főlvonó hid által volt elválasztva. Vasnyársokkal s pallasde-kapuvall ellátott hatal-mas vasrács választta el az őrházat a »nagy udvar«-tól, egy mintegy 120 láb hosszú és 80 láb széles hosszas négyzetűtől. A rácson belül jobbra emelkedett az alsóbb tisztviselők, a börtön-őrök s néhány kedvezésben részesülő rab épü-lete. Az erőd sötétletén nyole torony állott. Az említett »nagy udvar« a belső vagy »kis udvar«-tól azon ház választotta el, melyben a főlvételi terem, a főbörtönök lakása s a királyi helyettes konyhái és szobái voltak.

Az egész Bastillet körkörül 25 láb széles árok futotta, melyet ismét 60 láb magas sánc szegély-zett. Ez utóbbinak tetején fakarzat volt, melyen éjjel-nappal járkáltak az őrkök.

Ilyen volt ez iszonyú várbörtön külseje, belül azonban még borzasztóbb. Az egyes cellák feke-ték voltak az évszázadok füstjétől, telvük piszok-kal fűrgekkel, s összes butorzatukat kis függő-nyos ágyak, szűtete asztalok és székek képezték. A kettős vasajtók s parányi ablaküregék előtt vastag vasrostélyok örködték, minőlfogva a szűk helyiségekbe csak kevés világosság hatolhatott be. A mint behoztak valamely foglyot, a minépz vagy ékszer volt nála, azt elvették tőle, mindaz-által »ezekről nyugtát kézbesítettek neki azon min-denesetre ritka esetre, ha netán kiszabadulna. Az örködő katonáknak szigorú rendeletek volt, hogy kalapjaik karimáját melyen hüzzák szemükre, midőn az erőd kapuján egy új önkénytelen ven-dég lép be, hogy meg ne ismerhesse őket senki, s a templomban a rabok üléséi előtt levő függő-nyókat csak a »színváltozáskor« emelték föl. Az étkézesek déli egy s esti hét óraker történtek, s minthogy ennek fődözésére személyenkint tíz frank volt kivétel, az étkezés jó lehetett volna, habogy a börtönörök nem sikkasztanak. A leginkább félt börtönök a tornyok padláskamrái, azután pedig a vizárok felszine alatt levő földalatti fülkék vol-tak, továbbá a sáncok alatti kamrák, melyek minden ágyúdőrgésre alapjukig megreztektek.

Ez bizonyára földi pokol, melybe az embereket egy-egy királyi kegyene vagy kegyenelő, egy-egy befolyásos pap vagy megvesztegetett hivatal-nok elleni vétségért vetették. A ki ide bejutott, az élve volt eltemetve, s egynémelynek mégis siker-ült beköti szétörnie s a szabadság levegőjére kijutnia.

A múlt évszázad közepe táján történt. XV. Lajos, ki életében százazerele több elfogatási parancsot írt alá, »Szarvas-park« nevű háremben időzött, Pompadour asszony pedig hatalmának dépont-ján állott. Az udvar legbüszkébb nemesi félve és alázatosan hajlongtak a liferáns leánya előtt, habár

tütkökben gyűlöltek és meg is vetették a mindenható kegyenemöt. Ezen időtáiban jött katonai tanulmányai befejezése végett Párisba egy fiatal mérnök-tiszt. De la Tuade Henrik, egy sz. Lajosrendi vitéznek, a sedani királyi helytartónak fia, ki mindenképp emelkedni vágyott, erre pedig nem hitt alkalmasabb módot, mint Pompadour marquisné kegyét megnyerni. Erre a fiatal Latudenek igen kalandos eszméje támadt: Franciaország akkori kormányzójával el akarta hitetni, hogy ő egy összeesküvést fedezett föl, melyet papok s nemesek az ő elele ellen szöttek volna. Ezen összeesküvés csakhamar hamisnak bizonyult be s Latudet előbb a Bastillebe, onnan a Vincennes-erődbe hurcolták. Latude megszökött, hanem ismét átadta magát a királynak, kegyelmet remélve tőle. A király jóakarattal fogadta a fiatal embert, Pompadour asszony ösztönzésére azonban ismét a Bastilleba vetette. Most hiábavaló volt a szegény fogolynek minden törekvése, szabadságát ismét visszanyerhetni: a marquisné gyűlölte, s ennek ellenében gyöngye volt a király hatalma is.

Latude tizenhét hónapig szenvedett egy földalatti rekeszben; később ugyan kiszabadították e sötét börtönből s egy föld fölötti cellába vitték a marquisné egy másik, D'Alégre nevű áldozatával együtt, sorsa azonban még mindig elég kegyetlen volt. Hat láányi vastag, iszonyú magas falak közé zárva, minden ablak, minden kémény fölött négyezer vasrostalával, körülvéve bűzhödt vízzel tölt mély ároktól, barátok nélkül, kiktől reszelőt vagy vésőt kaphatott volna, ily körülmények közt miként remélhetett szabadulást kintteljes helyzetéből? S a fiatal katonatiszt mégis megszökött e iszonyú purgatoriumból.

Mily elővigyázatra, mily erélyre, mily emberföltői kitartásra volt szüksége, hogy célját érje! A Bastille foglyai meg voltak fosztva minden metsző szerszámtól s egyetlen őr sem adott volna még száz aranyért sem csak negyedréfnyi szalagot, avagy zsinórt. A külvilágból semmi hír nem jutott ezen erődbe s a hivatalnokok, orvosok és börtönőrök legfőlegbe csak ezt kérdezték a foglyoktól: »Jó reggelt, jó estét! Van önnek valami baja? nem kíván valamit?« Bármely foglyának apja vagy bátyja évekig szenvedtetett volna a mellette vagy fölötté levő cellában a nélkül, hogy erről tudhatott volna.

Egy fehérmakkal telt szekrény volt az összes készlet, mely Latude megszökését elősegítette. Fogolytársa D'Alégre nevetett, midőn ezen szekrényre mint utolsó mentő horgonyra mutatott. De Latude nem csüggedett. Hét éven át éjjel-nappal gondolkozott szökési terve fölött, s ez végre megelégedett lelkeben. Most már határozottan tudta, mire van szüksége kitöréséhez: létszáz rőf zsinagra s két létrára, egy harminc láb hosszú falétrára s egy száználvan láb hosszú kötelhágósra. Továbbá a kürtő fölött levő nehéz vasrostélyt ki kellett törni, s éjjelenként, csak mintegy 12—15 láányi ártól, egy több láányi vastag falon keresztül lyukat kellett vájni. S ezt mind meztelen kezeikkel kellett véghezvinniük! De még ez nem volt elég, mert a két létrát szük cellájukban kellett elrejtetni, melyet naponta kétszer vizsgáltak meg a hivatalnokok és börtönészek. »Lehetetlen, teljesen lehetetlen!« mondá D'Alégre folytonosan, midőn Latude eléje terjesztette a tervet. Az erélynek azonban minden lehetséges.

Latude észrevette, hogy a La Comte-torony 3-dik számú foglya, ki éppen az ő cellája fölött lakott, soha legkisebb zajt sem okozott sem asztalával, sem székevel, sem köhögni nem lehetett őt hallani. Ez, miként Latude és barátja, minden vasárnap elment a misére s pedig mindig előttük szállott le a lépcsőn, s mindig csak utánuk jött fel. Celláját megvizsgálni elkerülhetetlen volt, s hogy ezt kivihesse, Latude nagyon egyszerű, de biztos tervhez folyamodott. A templomból visszatérők D'Alégre-nek zsebkendőjét ki kellett húzni s a lépcsőn leejteni. Ez megtörtént s D'Alégre kérte a börtönészt, hogy hozná föl. Míg a börtönész lement, Latude fölfutott a lépcsőn, a harmadik szám reteszét visszazolta s a kinyitott helyiségben körültekintett. Ezen cella 8—9 láb magas lehetett. Erre nagy gyorsan megmért egy lépcsőfokot s megszámolta a lépcsőfokokat. Most világos volt előtte, hogy minden cellának kettős boltozattal kell bírnia, legalább öt láányi vastaggal, hogy az okozott zajt elfojtsa s egyszerre mind azt következtette, hogy ily üres térnek kell lennie az ő cellája s az alatta levő közt is.

Szeméi szikráztak, midőn ismét együtt volt D'Alégre-vel börtöne négy fala közt.

— Türelem s bátorság, szabadok leszünk! A boltozat üres; ott elrejtjük köteleinket.

— Köteleinket? — kérdező barátja. — De hiszen egy hüvelyknyit sem szerezhetünk.

— Ebben a szekrényben tizenkét tuat ingem, tizenkét pár selyemharisnyám, tíz alsó nadrágom s hat tuat asztalkendőm van. Ha mindezeket számlankint szétszedjük, több kötelünk lesz, mint a mennyire szükségünk van.

Most D'Alégre area is derülni kezdett.

— De hogyan vehetjük majd ki a vasrostélyt a kürtőből? Hiszen sem fűrésznünk, sem vésőnk!

— Kéz csinált minden szerszámtól s a szellem találta föl. — felelte Latude komolyan. Ekközben összehajtható asztaluk vaspántjaira mutatott. — Ha ezeket cellánk közvetlen hegyesre köszőrüljük, lesz vésőnk: azon acélból, melylyel tüzet verünk a kován, kést alakítunk, melylyel majd faragunk szerszámainknak nyelet s melylyel még számos más dolgot készíthetünk.

Egész napon át csak szökésükről beszéltek. A remény bátorságot öntött a szegény foglyokba, kiket a hét évig tartott rabtság természetfölötti ravasszággal ruháztak föl. Vacsora után, a mint az éjjelre biztosnak hitték magukat, asztalukról lefeszítettek egy pántot, cellájuk talajából kivették egy téglát s elkezdtek az alul fekvő fülke boltozatát vájni. Hat óráig tartott munka után azon tapasztalatra jutottak, hogy az alsó cellának is kettős boltozata van, egyik a másiktól három láányi távolságban. Erre aztán a téglát ismét óvatosan helyére tették, úgy hogy megmozdításának semmi nyoma se maradt.

Másnap szétörték acéljukat, kést csináltak belőle, két fahasábot megfaragtak s aztán a meghegyesített asztalpántokat ezekbe dugták mint nyelkebe. Erre lassankint két inget fejtettek szét, szárlól-szárla. A szárlakat egymáshoz kötözték s nagy gombolyagokat készítettek belőlük, oly módon, hogy ötven egyes szál egyenkint hatvan láb hosszú volt. Az így összekötözött szárlakból mintegy ötven láb hosszú köteleket csavartak, melynek lassankint tovább csavartak egy-egy darabot, a szerint, a mely a boltozatok éjék hosszú óráin át ismét kifejtettek egy-egy inget.

Mily hallatlanul fáradságos és hosszadalmas munka! Erőt csak tervük sikerültének reménye nyújthatott nekik. Ezután a kürtő rostélyá kitörésének nehéz munkája következett. Kötelhágósjukat átvették a vasrostélyra, alul megerősítették, így másztak föl a kürtőbe s neki estek a vasrudak kifeszítésének. Több hónapon át kínzódtak, végre annyira meglazították a rudakat, hogy azokat most már minden pillanatban ki lehetett emelni, egyelőre azonban otthagyták, hogy a vizsgáló hivatalnokoknak semmi gyanúra se adjanak okot. Hogy mily fáradságos volt ez a munka, azt mi el sem képzelhetjük. A két férfi minden nap vérték kezekkel ereszkedett le a kéményből, s börtök térdükön, könyökükön annyira lenyújták, hogy mindannyiszor pár óráig ki kellett magukat nyugodniok, ha munkájukat folytatni akarták.

A rostély ugyan már le volt küzdve, de még falétrára volt szükségük, hogy a vízárókból füljuthassanak a sáncra, melyen az örök szoktak járkalni, mert ez volt az egyetlen út a kormányzó kertjébe s onnan a szabadságra. De hogyan készítsék ezen létrát? Elhez csak naponként kapott tüzelőfájukat használhatták föl, mely 18 hüvelyk hosszú darabokra volt fűrészelve. S ezt hogyan aprítják, hogyan hasogatják föl? Fűrésznünk nem volt s az asztalpántok nem hatottak keresztül. Latude éles esze azonban itt is segített. Néhány óra alatt egy vasgyertyatartóból s acéljuk másik darabjából elég jó fűrészt készítettek, melylyel huzal pere alatt karvastagságú fát kettévághattak. Ezzel a fűrészzel s magukésinálta késükkel lassankint elkészítették a szükséges létrafokokat, valamint oldalait, egymásra járó könyökökkel. Ez nem volt elég: készítettek még cirkaalnot, eskánynt s mindent, mire szökésük közben szükségük lehetett, s mindezeket a felső és alsó boltozat üregeiben rejtették el.

Végre kimondatlan fáradság után elkészíttek a létrák és kötelek, mivel azonban Latude belátta, hogy a vékony kötelhágós, melynek segélyével majd a torony függőleges falán kell lemászniok, annyira fog inogni, miként az elszédülést lehetlen kikerülniök, azért még egy 300 láb hosszú kötelel fontak, azaz kétszer oly hosszút, mint a milyen magas volt a torony. Ezt a kötelel valamely erős gerendán kellett átvetniök s aztán hozzája kapaszkodva, a létra inogását eszekélyebb tenniök. Már egészben 400 láb hosszú kötelel vagy zsinogük volt. Ezután került a sor kötelhágósjuk 20 foka elkészítésére, mi szintén néhány heti munkát vett igénybe. Összes előkészületeikre 18 hónapi mun-

kára volt szükség a mellett, hogy csaknem szakadatlanul dolgoztak éjjel-nappal.

Ezen készülékek segélyével tehát a kürtő át a torony tetejére kellett mászniök, innen 180 láányi magasságról az ároka ereszkedniök, akkor azután sáncra és bástyán át a kormányzó kertjébe jutniök; továbbá e mögött a külső nagy árkon s végre a St-Antoin-kapun keresztül mászniök. Mily nehézségekkel kellett tehát kitüdeniök! S még volt valamire elkerülhetlenül szükségük, miről nem rendelkeztek: alkalmas éjjelre. Ha netán eső, vihar és sötétség esábitotta őket a munkára, az ég egyszerre kiderülhetett s ekkor az őr bizonyára észreveszi őket, mire vagy lövetnek, vagy elfogatva, a Bastille még kegyetlenebb börtönébe vetetnek, hol életek fogytáig szenvedhetek volna. Hanem laTude minden eshetőségre gondolt. Számba vette, hogy a Szajna gyakori áradásai a külső bástya vakolatát lehánthaták s hogy ezért nem volna lehetetlen azon furó és feszítő rúd segítségével lyukat vájni s azon át kijutni az útra. Erről is gondoskodott tehát, s így minden készen volt a régóta tervezett merény végbevételére.

(Vége következik.)

Vegyes közlemények.

— (Értekes történelmi emlé.) Francia lapok közlése szerint azon allocutiót, melyet Kelemen pápa 1701-ben ápril 18-án a magát királylyá koronáztatott Frigyes brandenburgi örgróf ellen intézett. Az allocutió így hangzik: »Tisztelő testvérek! Értésünkre esett és az egész világon el van terjedve híre, hogy Frigyes brandenburgi örgróf vakmerő és eddig a keresztények között példátlan szentségűréssel elborította a porosz királyi nevet és jelvényeket, megvetve isten egyházát és átkosan megszegve a jogot, mely e tartományban az úgynevezett német rendet illeti. Ezen tetteivel tehát arcátlan módon azok közé állott, kiket elkérhözött amaz isteni ígé: »Uralkodtak, de nem általam. Fejedelmekké tették magukat, de én nem tudtam.« Mily mérvben sérti az ilyen eljárás az apostoli szöket, és mennyire ellenkezik a szent kánonokkal, melyek rendelik, hogy egy fejedelem tegye le hatalmát, a helyett, hogy új méltóságra emelkedjen, ennek bebizonyítását a ti kitűnő jámborságotok és ismert buzgóságotok által kell bizonyítani. Nem akarunk azonban titeket kétségben hagyni, iránt, hogy mi e gyalázatos tettet nem palástoltuk el: sőt hogy a szükségeseket, a mennyire lehet, megtegyük, tisztánk kötelemeink megfelelőleg a katolikus fejedelmekhez intézett leveleink által ezen vakmerő és istentelen merényletet nyilvánosan kárhoztattuk. Egyszerre mind komolyan felszólítottuk őket, miként ne türejk, hogy valamely, a nevezett örgróf által bitorolt új méltóság iránt tanúsított elismerés által egy nem-katolikus fejedelemben lealáztassék ama tiszteletemtől és megszentelt királyi méltóságtól, mely mint isten különös ajándéka, kell, hogy az igazi vallás támasza és díszé legyen.«

— (Halandóság Bécsben 1871-ben.) A bécsi városi főorvosnak az 1871. évről kiadott jelentéséből kitűnik, hogy a múlt évben Bécsben 22,600 polgári rendű ember halt meg, a halva szállítottok kivül (1870-ben 21,384). A lefolyt évre 632,000 főből álló lakosságot véve alapul, és a halottak számát a nem bécsi illetőségűek levonásával 20,544-re véve, a bécsi lakosság viszonylagos halandósága így aránylik mint 325 : 1000, vagyis 2000 lakos közül 65 halt meg. Legnagyobb volt a halandóság március hóban, a midőn átlag 75, legkisebb októberben, a mikor átlag 55-2 ember halt meg naponként. Ragályos betegségekben elhalt 2773 ember.

Hirek.

— (A pesti népszínház gyűjtőiveiből) a héten az ország minden alispánjához küldtek egyet. Ha minden alispán a legközelebbi évnegyedes megyei gyűlésen köröztesse a kezei közé jutandó ívet, ha azonfölül a gyűlésen indítványt tesz, hogy a vármegye pártolja és istápolja az eszmét: akkor az egyszerre akkorát nő, hogy végképp kiemelkedik eddigi problematikus stadiumából. Nem térhetünk itt ismét vissza az úgy nevezetes fontosságára. Pártterület itt nem választ el bennünket. Magánérdek senkit sem mozdít benne. A kik pénz, a kik munkát hoznak ez asztalra, mindenki áldozatnak teszi; tegye hát, ha esekély erővel, ha nagygyal, mindenki képessége szerint. A lekész urakhoz is újra fordulunk: ók is a maguk körében elősegíthetik az ügyet. Ók mindig lelkes pártolói voltak a nemzeti magyar ügynek. Egy kis ártatlan számítás is mily perspektívát nyíthat benne, mutatja a következő: ha minden plébános és lekész 5 forinttal, minden káplán 1 forinttal járul hozzá, vallásfelekezeti különbség nélkül; ha így járul minden szolgabíró és esküdt, minden törvényszéki és járásbíró, minden megyebizottmányi tag, a városi képviselőtestületek minden tagja — csak 1 főtől ötig — mily óriási összeg. Ezek a többi adakozókkal egy év alatt fölépítik

A gróf megfordult, hogy induljon, de még utoljára egy megvető tekintettel mérte végig a kapitányt.

— Mr. Hirsley! — kiáltá öröngve. — Istennemre, egészen hasonlít Hirsleyhez.

Magán kívül volt. Ennél felreobtam a pisztolyt s karofogtam az orvost, hogy a kapitányhoz vezesse; meg tetszett, mintha itt nagyon is nagy szükség volna orvosi segélyre.

— Maradjon, — szölt a kapitány magán kívül a grófnak, — maradjon, vagy lövök!

A gróf egy percig megállott s aztán lenézőleg tekintett a kapitányra, ki e percen velőtrázó kacagásban tört ki.

Kacagva futott tovább, én utána; hanem mielőtt utolérhettem volna, lövés dördült el, és a kapitány véreben hevert előttem. Agyonlőtte magát.

Kétségheccésében megőrült és saját önmaga életét oltá ki.

Azon helyen temették el a szerencsétlen kapitányt, hol elesett. E hely a Homer-völgy legregényesebb pontja, valóságos mennyország. Még egy öngyilkos is, egy oly nyugtalan lény is, mint a kapitány, békével nyughatik ott.

Fordította SZÉPFALUDI Ö. FERENC.

Hírek.

— (A nemzetközi európai kongresszus,) mely a jövő hóban Szentpétervárt fog ülnézni, legközelebbi ülésait Pesten tartja. Első eset, hogy a főváros európai tudományos tokiendyék találkozásai helyeként szerepel.

— (Miklósik magyar színház Pesten.) Miklósik Gyula, a budai színhöz jelenlegi igazgatója, engedélyt nyert a városról, hogy a terézvárosi István-téren ideiglenes színházat építhessen. Az építéshez pár nap alatt már hozzá fognak s októberre kész is lesz. A városigyetben levő német nyári színhöz éppen lebontván, Miklósik ennek anyagában is sok segítséget nyer. A város arra kötelezte Miklósikot, hogy színházat egy hóval előbb tartozik lebontani, mint a Herminátérre tervezett népszínház megnyitni. E szerint Pesten máris második posztója van a magyar színészetnek, s hiszszük, hogy a népszínház megnyitáig egyetlen pillanata sem vesztí azt el nemzetiségünk.

— (A választások) már csaknem egészen véget értek. Julius 21-kéig a megválasztott képviselők száma 379 volt, és pedig 235 jobboldali és 144 ellenzéki.

— (A »Budapesti Szemle« iránt.) melyet akadémiái pártfogás mellett Gyulai Pál fog szerkeszteni, írói körében már is nagy az érdekltség. Az első évben e folyóiratból minden két hóban egy tízemező ives kötet fog megjelenni, s ha a közönség részvétele kielégítő lesz, akkor már a második évben havi folyóirattá válik, tíz ives füzetekkel. Ez utóbbi igen öhajtott.

— (Ipolyi Arnold vegyes munkái) nem sokára két kötetben jelennek meg Ráth kiadásában. Az első kötet magyar műtörténelmi tanulmányokat tartalmaz, s ismerteti a középkor hazai monumentális építészetét, szobrászati és festészeti emlékeit; a másodikban pedig történelmi és irodalomtörténeti értekezések lesznek.

— (A dél-magyarországi történelmi és régészeti társulat) megalakulása ügyében Ormos Zsigmond tomesí főispán e hó 25-kére hívta meg az érdekelteket Temesvárra. Az alakulandó társulat célja Temes, Torontál, Krassó és Arad délmagyarországi megyékben, nemkülönben a polgárosított bánsági határvédekek egész területén a történelmi muait és jelent lehetöleg földeríteni, s az ezzel foglalkozó szakmunkákat figyelemmel kísérsni, továbbá az e vidéken észövrva létezö ősi, ó-és középkori müregiségeket ásítások, adományozás, esctleg vétel útján egy megalapítandó müregiségi egyetli muzeum számára ö-szegyűjtés, a történelmi értéki romokat kellö fölügyelet által a végpusztulásól megövni, és alkalmas helyeken ásításokat eszközölni; végre a hazai történettudomány és archaeologia müvelése és megkedveltetése iránt minél szélesebb körü érdekltséget öbreszteni. E cél öérésére nemcsak szakképességek és szakközelök ögyesítése, történelmi és régészettudományi dolgozatok írása, kiadása vagy nyilvános fölölasása, hanem nyilvános gyűlések tartása és kirándulások eszközölése, levél- és könyvtár-berendezés, nemkülönben a műemlékek, meg régiségek tanulmányozása és ismertetése által törekszik. A »dél-magyarországi történelmi és régészeti társulat« tagja lehet minden földélhetlen honpolgár. A tagok kétfélek: alapítók, kik 100 frtos alapítványt tesznek le, és övdíjasok, kik évenként 5 frttal járulnak a társulat céljainak ölérsére. A társulat folyóiratot is szándékszik kiadni.

— (Leányvásár.) »A Nagyvárad« írja: »Mindenki tudja hogy a biharmegyei havasok között Topánfalva körül minden évben a gör. nem-egyesültek által tartott Péter Pál napján leányvásárok szoktak lenni. A román

pör fölpakolja leányát hozományával együtt szekerre s elviszi a helyre, hol a leányvásárok tartatni szoktak s kipakolja. Száz meg száz ember, asszony, leány nyüzsgö ilyenkor a hegytetőkön. A legények elindulnak keresni jóvendöböljüket, s ha valamelyik legénynek megtetszik egy leány, odamegy a leányhoz s elmondja, mily vagyon fölött rendelkezik s az apítöl megkéri az »imádott« kezét a nélkül, hogy valaha beszélt volna is vele, vagy csak látta volna is. Ha aztán tetszenek egymásnak, megcsinálják a vásárt s lesznek férj és feleség. Az ilyen leányvásároka rendszer öri emberek is kirándulnak mesz-sze tájról, részint hogy gyönyörködjenek, részint hogy csináljanak a csinosabb »fiták«-kal egy kis »jux«-ot. A legközelebbi leányvásár alkalmával 150 hajadont adtak el. (E szegény nép övröl-övre nagy fá-adéggal túrja a földet, hogy egy kis kukoricát, vagy néhány maroknyi búzát nyerjen; sokat gyűlölik és a legbarátrabb hirbe hozzák a leányvásárok miatt, pedig e nélkül aligha történének ott házasságok. A falvak távolesök, szétszörvák s az úttalan utak csak ritkán járhatók. A falvak nem is oly népesek, hogy egyben-egyben sok házasság történhetnék; a legények, hajadonok itt hiába várnak alkalmasítságot vagy farsangot; de várják: a topánfalvi gyűlékezést, mert ez szolgál aztán ismerkedési helyül; itt választ ki a legény valakit, mintán a falubeli ismerösök tanúskodnak, hogy megöredmi, mikép jóvendöbölje legyen. Mindenesetre sajtóságsok szokás, de a vidék viszonyai, a lakosság szétszörtsága még alkalmasít soká föntartja. (Különben e leányvásároknál sokkal figyelemreméltöbbak azok, melyeket müvelt városokban farsangon át és farsangon kívül táncvigalmak és sok mindenféle más cím alatt tartanak, s melyeket alig lehet indokolni annyira, mint a topánfalvait. Szerk.)

— (Az országos dalárnyu pály öklözésületei) már nagyban folynak N.-Váradon Az ömpepely szeptember 7., 8. és 9-én lesz, s a dalárok közt »nagyváradí hölgyek« díja címen is osztnak ki nyereményeket, és pedig egy elegáns, csinos kilátású, értekés, magas ezüst serl-gét; egy karmesteri páleít és egy arékp-albumot, mely tartalmazni fogja Nagy-Várad szépeinek photographiáit. A Rhédey-kert árnyas lombjai alatt építik a dalcsarnokot; emlékérmeket veretnek s darabját 50 krjával fogják ölársítani. A rendezö bizottság egyebéket is nagy tevékenységét fejt ki. A lelkes nagyváradí hölgyek vendégszeretö szívélyességgel ajánlják föl hajlékukat a vendégek ölfogadására. A nagy hangverseny a színhözben fogják megtartani, s öléleges próbak a református templomban lesznek.

— (Előfizetési fölhívások.) Tancsics Mihály ösz-szes müveire hirdet ölfözötést Csávolcsy Lajos, Törs Kálmán és Hollós László; körülbelül 22—24 kötetre terjednek e müvek, s az első három kötet már sajtó alatt van. Ez egy egészen új munka lesz: »Életpályá és emlékiratok« címmel, melyet az öreg Tancsics börtönben is folyvást írogatott, noka a világtalanság öje borúit rá. A könyvet az irónak és hí nejeknek arépe is fogja ödszíteni. A müvek ára 15 frt, de öfortinos részletekben is beküldhetök, többi közt Tetty Nándor könyvkereskedésbe. — »A haza nagyjai« címü emlékönyvre pedig Iklödy Gyözö hirdet ölfözötést, melyben föl fogja öleveníteni a nemzeti ügyünk védelmében elbukott vértanúit, valamint azok emlékezését is, kik irodalmi, müvészeti s egyéb közhásznu érdemek által a nyilvánosság terén öök hírt vívtak ki. E mü 10—12 nyomtatott ívny szövegöl és legalább 30 jól lefönyképezett síremlékeköl lesz öllátva. Ölfözötési ára 8 frt, ölszöketésben 10 frt. A tiszta jövedelem fele a budai honvédség szobrára, egy negyede az Eperjesen hösi halállal kimult Dessewffy Arisztid emlékére emelendö színház javára fordítatik. Az ölfözötési pénzök Aigner Lajos pesti könyvkereskedésbe küldendök. A mü nov. 1-jére jelenik meg.

— (Volt egyszer egy csillaglánc), de mivel a Geilberthege citadellát építettek, ennek pusztulni kellett s most csupán csillaglánc eszközök vannak, de minö állapotban? Ezek és a Nagy-féle observatorium maradványai jelenleg a pesti egyetem gondjaira vannak bízva. A »Sirius« címü, jól elterjedt német csillagászati szaklapöl megtudtuk, miélen áll az egyetem gondozása. Egy utazó elmondja ítt, hogy az egykori szép eszközök egy sütet kamarába vannak össehalmozva, alakjaikból kifecamitva és megrozsdásodva. Az equatorialis távesö elögröbölve egy szögletbe van támasztva, mint egy régi pipaszár, a heliometer össe van roncsolva és a legnagyobb örvöl sem lehet egy részét is megmozdítani stb., stb. »A utazó« számtalan tárgyat sorol még föl, melyek az egyetem kezében tönkre mentek.

— (Merénylet a spanyol királyi pár ellen.) E hó 18-kának öjjelen — mint Madridból távirják — a mint a király és királyné palotájukba visszakoosztak, ö egyén rölött a kocsiára; szerencsére azonban a királyi párt nem érték a lövésök. Egyike a gyilkosoknak megöletett, a másik kettö ölfogadott. Az ökösoredettségek

miatt átalános; a nyugalom nem zavartatott meg; a királyi pár nem veszté el lélekjelenlétét, és azonnal fogadták a minisztereket, hatósígotkat; a testöltek és minden östálybeli szendyök szörensökívánatait.

— (Nevezetes fördül vendégek.) A gasteini földben oly nagy a közönség, mely Vilmos császár ödöczekészt várja, hogy a már most örkezők nem kapnak szállást. E pillanatban 800 ösalád idözik Gasteinban, melyek már a padlisszöbököt is öfoglalták; egyablakos padlisszöbök, melyek mindög üresen állanak, most hetenkénti 9 frton béreltetnek ki. A német császár dr. Hönigsberg szállását bérelte ki augusztus ölsöjötöl fogva, de csak 5-én örkezik bele. Bismarck lakosztálya alatt van a legnagyobb víz-esö. A császár kísérete nem igen lesz nagy, mert csak 28 szöböt lérelt ki, és abból is hatot magának. — Napoleon öcsészárt pedig Karlsbadba várják, hol az »arany höj« nevü szállóiban béreltek számára 6 szöböt. Egy höig fog ött idözni a szömorü nevezetösség.

— (Városi könyvtár) létesítésére új lépést tett Pest. Ugyanis öskolai bizottság indítványozza a képvisölö-testölteköl, hogy a kényul-és orszlán-uték, sarkán öfitesnek mielöbb könyvtárhelyiséget, helyezék bele a Frank tanár által hagyott nagy könyvgyűjteményt és a lét-és vidéki gyűlések példányokat könyvekböl, hírlapokból, a gyarapításra pedig évenként tízezer forintöt förtalisan. Személyzetül ajánlvá vannak: egy könyvtárnök tanácsnoki, két könyvtárírsztizt jegyzöi fizetéssel, s egy díjnök.

— (A magyarországi földtani társulat) a folyó évben Iglóra tervezett vidéki földtani gyűlést augusztus 26-án és a rá következő napokon fogja megtartani. A társulat választmányja intézkedni fog, hogy a résztvölö tagok a vidéki gyűlések részletes tervéről a hírlapok útján annak idején tudósíttassanak, s hogy az igazolási jegy aug. 20-ig mindenkiéknél megküldessék.

— (Fegyverfoglalás.) Nagy-Kikindán a mult héten két nagy láda fegyvert koloztak el. Mint kereskedelmi áruk voltak föladva, de a megnevezett tárgytöl igen öltö sülyk lévén, gyanut költeték s öklözötták. Az egyik ládánál az is föltűsö volt, hogy Kikindáza J. ottani lakosnak csak továbbszállítás végett volt címezve, s továbbszállítás helyül Mitrovica figurált, holott Mitrovica sokkal rövidebb úton lehet szállítani a küldeményeket.

— (Rövid hírek.) Suhajda Lajos evang. lyceumi tanár Selmeceen, pár nap öltöl hiányt el 66 éves korában. Sokat fáradozott az ifjússág növelésével, mignem három év öltöl nyugalomba vonúlt. Egykor Petöfinek is tanára volt, s ö az, kit a korsorús költö megönekelt, mert szekundába pónlta a poézisböl. — A magyar pénzverdek Körmeöbányán és Gyula-Fehérváron 1871-ben következő eredményöl müködték: 264,764 darab arany 1.690,413 frtnyi értékben; 2.687,734 darab ezüst pénz ugyanannyi forint értékben; és 5.138,753 darab ezüst váltópénz 537,326 frt értékben. Tehát összesen 8.091,251 darab 4.925,473 frt értékben.

Szerkesztöi özenetek.

— Kérjük azon t. munkatársainkat, kik tölünk tiszteletpéldányokat öhajtották s azokat meg is kapták, de azóta semmi figyelemben nem részesíteték lapunkat, mültöttesának tudatni velünk, ha akarunk-e munkatársaink közt maradni? A rendelkezösinkre álló tiszteletpéldányok száma igen korlátolt s több munkatársunk van, kiknek nem is küldhetünk.

— »Puskó Pannó.« Az ögyekezetet nagyon tudjuk mültöznölni, hanem azért ezt az ögyenevezetö snépiés beszölyt nem adjuk ki. — »Pest: R. M. Már átadtuk. — »B.-Füved: F. Megjelent már. Azt a szöbort pedig ne bántuk; csüt biz az. De már ölégszer el volt mondva. Nagy-Várad: J. Gy. Azokat a képeket várjuk, s már ítt is volna az ideje. — »Aldé.« Az ilyen cikkek, mint ezt, elemi iskolába valók. — »Beatus.« Legalább is szök ökböl nem közölhetö. Egyik öka-hogy silány.

A közödelbi napokban már nagyon örezhető volt, hogy az iskolai examenek véget értek, s halomszámra kaptak a versöket. Majd ezek rostálására is rákerül a sor.

— Kezkenetér, Sz. F. A mi a választást illeti, azért maradt el, mert válasz helyett közöltük, a mit ön küldött. Az ödlig nem közölt ön, melynek van irodalmi értéke. Nevezetesen igen eleven, kedélyes rajzok vannak benne, s néhány ölételöl végt alak. De mivel tölünk távol álló a légtör., s a mese éppén nem ördökös, aligha találunk alkalmat közlésre. Ugy önköszünk, hogy ezt meg is írtuk. A legutöbbi küldeményöl éppén most kapván nem ölvastuk meg el. Egyebíránt ön tolla után szivesen közölhetök ismeretterjesztö cikkeket is.

TARTALOM.

Cikkek: »A magyarországi iparos mozgalom.« — »A ki öngem szeret.« Benedek Ádándöl. — »A titesök a tüzölyen.« (Elbeszölés Boz-Diekenstöl.) — »A legutolsó öszaki expedítö ölményéböl.« Közl: Csukászi József. — »Temetkezési helyek Spanyolországban.« — »Olajtörés tekónsbékatöjásböl.« — »A tancmester.« (Hartmann Mör elbeszölése.) — »Hírek.« — »Képek: Ráth Károly, az iparos szövetösség öjöké.« — Spanyolországi temetö. — Indus olajtörök. — Életpék: »Bizalmas öra.«